

Igenoti, češ. *Drčina* — *Drčina*, a polj. *Mickiewicz* i *Mickevič* i *Mickjevič*.

Ja ne vidim razloga, zašto bismo imena iz zapadnoevropskih jezika imali transkribirati i zašto kod nas neki misle, da bi bilo na smetnju, kada bi se ona u tisku pisala onako, kako se pišu u jeziku, iz kojega se uzimlju. Krivo je misliti, da Nijemci ne bi mogli transkribirati *Marseille*, ili *Algeciras*, ili *Chicago*, ili *Southernhampton*, pa oni to ipak ne čine, već s pravom pretpostavljaju, da će njihovi čitaoci i bez toga naučiti, kako se te riječi izgovaraju, i da će njihov izgovor biti možda i bolji od onoga, koji bi im nametnula bilo kakva transkripcija. Kada to vrijedi za Engleze, Nijemce, Francuze i tolike druge, koji se kao i mi služe latinicom, ne znam, zašto da to ne vrijedi i za naše ljude, kojima nitko dosada nije porekao okretnosti u učenju stranih jezika (to više, što Boranić ionako predviđa, da se neobičnijim imenima pri prvom navođenju u zagradi može dodati napomena, kako se čitaju).

To je samo jedna strana — ona opća, principiska — o pisanju tuđih imena. Kada se ona utvrdi, pristupa se primjeni, a ta je toliko složena, da je pojedinac ne može lako svladati. Dokazuje to i novo izdanje Boranićeva *Pravopisa*, koje je u tom poglavlju dosta neodređeno. Ako se ostave po strani opće imenice, koje se — kao usvojene riječi — transkribiraju (*bista*, *šofer*, *konjak*, *om*, *vat*, *feljton* —

nije jasno, zašto se ne bi pisalo i *poenta*, *intervju*, *tenis*, *esej*), kod »vlastitih imena« ima i većih nedosljednosti. *Mickiewicz* se piše i *Mickiewicz* i *Mickjevič*, uz *Bedřicha* Smetanu (sa ř) nalazi se *Tadeusz Stanislaw* (ovako, sa 1 mj. sa 1) *Grabowski*; nigdje se ne kaže, zašto se *Trubeckoj* ima pisati *Trubecki*, a *Tolstoj* — *Tolstoj* (premda su obje riječi pridjevi), i zašto prvu riječ treba deklinirati kao pridjev, a drugu kao imenicu (ma da se to lijepo moglo objasniti). Za pravilo, da se »-es engleskih geografskih imena zamjenjuje glasom -a«, ima samo jedna potvrda: *Temza*, bez objašnjenja, odakle je ono z (napomena »izuzetno po izgovoru« ne tumači ništa, jer je to jedini primjer, koji se navodi). U *nivo* (*niveau*), *nivoa* (str. 37). nije prvi slog naglašen: ta riječ mijenja (i to ne uvijek i ne svagdje) naglasak na našem tlu, slično kao i *Hugo* (Igô, pa: ígo).

Takvih nedosljednosti ima više (i u tom poglavlju, i u drugim poglavljima), i one upućuju na to, da će se kod nas konačno ipak morati prestati s praksom, da o pravopisnim pravilima — o pravilima, koja treba da obvezuju čitav narod — odlučuju pojedinci, koji su dosad mogli slobodno propisivati, što su htjeli i kako su htjeli, kadšto i bez mnogo obzira na potrebe, koje su se u narodu mijenjale i koje danas nisu iste, kakve su bile prije pedeset godina.

Josip Hamm

OSVRTI

Dr. Dragutin Boranić: Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika, deseto izdanje Zagreb 1951.

Nedavno je izišlo iz štampe X. izdanje Boranićeva »Pravopisa«. Prvo izdanje fonetskoga pravopisa kod Hrvata izišlo je pred 60 godina (Zagreb, 1892). Izdao ga je po određenju kr. zem. vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu dr. Ivan Broz. Po-

slije njegove smrti izdavao je njegov »Hrvatski pravopis« dr. D. Boranić, pa je pod Brozovim imenom, u redakciji dra. D. Boranića »Hrvatski pravopis« doživio šest izdanja (posljednje godine 1915.). Prvo izdanje Boranićeva »Pravopisa hrvatskoga ili srpskoga jezika« izlazi godine 1921. i doživjelo je deset izdanja. Svako izdanje ima pokoju izmjenu i dopunu. Tako i ovo

X. izdanje razlikuje se ponešto od IX. (Zagreb, 1947), jer se jezik stalno mijenja, obnavlja, usavršava, pa se i pravopisna pravila moraju ponešto mijenjati, dotjerivati, premda često mijenjanje pravopisnih pravila smeta kulturnim radnicima. Od godine 1892., t. j. od prvog (Brozova) izdanja fonetskog pravopisa do danas, ipak nema u osnovnim principima nikakvih korjenitih promjena. Prvo izdanje Brozova »Hrvatskog pravopisa« napisano je po načelima Vuka Stefanovića Karadžića i Đure Daničića. Od tih osnovnih načela, koja je formulirao dr. Ivan Broz, nije ni dr. Boranić u kasnijim izdanjima nikada odstupio.

Kao svako drugo djelo, i Boranićev »Pravopis« ima svojih dobrih i loših strana. Na njegove prednosti i nedostatke uredništvo našega lista osvrnut će se posebno u jednom od narednih brojeva. U ovome broju upozorit ćemo samo na razlike između IX. i X. izdanja, jer razlike u ostalim izdanjima pripadaju u povijest pravopisa. Te razlike je potrebno poznavati, jer su se svi kulturni radnici, a posebno nastavnici i učenici svih škola u NRH dužni držati pravila utvrđenih u posljednjem (desetom) izdanju.

Razlike su ove:

U pisanju refleksa glasa *ě* (jat) X. izdanje nešto se razlikuje od IX. Po X. izdanju valja pisati: *korijen, korjenit, korjenčić, korjenika, korjenjak*, ali *ogrev*. Po IX. izdanju pisalo se: *koren* i *korijen, korenit, korenčić, korenika, korenjak*, ali *ogrjev*.

U odjeljku o pisanju tuđih riječi pisac u X. izdanju dopušta u stranim općim imenicama s više od dva sloga pored završetka *-er* (na pr. *kondukter*) i završetak *-ar*: *milicionar, legionar, revolucionar,*

funkcionar, selekcionar, o čemu nije bilo govora u IX. izdanju. Slavenska prezimena na *-ič* pišu se sa *č*, a ne sa *ć*, kako je tražilo IX. izdanje, dakle: *Gregorčić, Župančić, Ilesič, Županić, Mickjević, Iljić*. Rusko krajnje *-aja* u prezimenima zamjenjuje se našim *-ā*, dakle: *Krupska, gen. Krupske*, a ne *Krupskaja, gen. Krupskaje*, kako je propisivalo IX. izdanje.

U odjeljku o složenim pridjevima (str. 47.) dodaje Boranić u X. izdanju, da se *srpskohrvatski* jezik piše sastavljeno, jer je to jezik, koji Srbi zovu srpskim, a Hrvati hrvatskim, ali *srpsko-hrvatski* običaji s crticom, jer jedni običaji pripadaju Srbima, a drugi Hrvatima, t. j. jedne izvršuju Srbi, a druge Hrvati.

U vezi s tim je i pisanje *Narodnooslobodilačka vojska, Narodnooslobodilački pokret*, a ne *Narodno-oslobodilačka vojska, Narodno-oslobodilački pokret*, kako je tražilo IX. izdanje.

U novom izdanju jače je istaknuto pisanje priloga zajedno, kad se više ne osjeća isprvično značenje sastavnih dijelova. Po tome pravilu piše se *nažalost*, a ne *na žalost* kao u IX. izdanju.

U pisanju riječi velikim slovom u X. izdanju odstupa se od pisanja zamjenica *ti, tvoj, vi, vaš* iz poštovanja u pismu velikim slovom i preporučuje se pisanje malim slovom. O pisanju titula u X. izdanju pisac ne govori.

Novo izdanje ne traži, da se točka stavlja iza rednoga broja, kad je u zagradi, dakle: Oktobarska revolucija (1917), Peto-godišnji plan (1947—1951).

Deseto izdanje preporučuje, da se u datumima ne stavlja zastarjeli genitivni oblik *dne*, dakle: Zagreb, 1. svibnja 1952., a ne: Zagreb, *dne* 1. svibnja 1952.

M. Hraste

JEZIK, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika. — Izdaje Hrvatsko filološko društvo u Zagrebu. — Uređuje uređivački odbor: dr. A. Barac, dr. J. Hamm, dr. M. Hraste, dr. Lj. Jonke, dr. P. Skok, dr. S. Živković. — Odgovorni urednik: dr. Ljudevit Jonke. — Časopis izlazi svaka dva mjeseca.